

КАТЕГОРІЯ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОСТІ ЯК НАДКАТЕГОРІЯ В СУЧАСНІЙ ПЕРСЬКІЙ МОВІ

В основі категорії індивідуалізованості лежить здатність тих самих імен вживатися, з одного боку, в індивідуальному, референтному та предметному значенні, а з іншого боку, в родовому, нереперентному та речовинному. Ця категорія в сучасній перській мові пронизує всю її граматичну систему та становить конгломерат відразу кількох відомих усім граматичних категорій, таких як: одна/множина, означеність/неозначеність, одиничність/збірність, конкретність/абстрактність. У статті проаналізовано усі формальні складові цієї категорії.

Ключові слова: суфікс множини *-hā*, артикль *-i*, артикль *ye(k)*, артикль *-e*, післяйменник *rā*.

Кшановский О.Ч. Категория индивидуализованности как надкатегория в современном персидском языке.

В основе категории индивидуализованности лежит способность одних и тех же имен употребляться, с одной стороны, в индивидуальном, референтном и предметном смысле, а с другой стороны, в родовом, нереперентном и вещественном. Эта категория в современном персидском языке пронизывает всю его грамматическую систему и составляет конгломерат сразу нескольких известных всем грамматических категорий, таких как: число, определенность/неопределенность, единичность/собирательность, вещественность/абстрактность. В статье проанализированы все формальные составляющие этой категории.

Ключевые слова: суффикс множественного числа *-hā*, артикль *-i*, артикль *ye(k)*, артикль *-e*, послелог *rā*.

Kshanovsky O.Ch. The category individuality as super category in the Modern Persian language. Many important morphological categories in Modern Persian have not received adequate coverage in special iranistic literature. For example, the category individuality in modern Persian grammar permeates its entire system and is a conglomerate of several well known to everyone grammatical categories. It is based on the ability of the same nouns to be used, on the one hand, individual, reference and objective sense, but on the other hand, the generic, non-referential and material. This paper examines all formal components of this category: number, definiteness/indefiniteness, singularity/collectiveness, and substantiality/abstractness. The possibility of singular, collective and substantial nouns to be used in the plural forms is a well-known specific feature of the Persian grammatical structure. The main feature of Persian plural suffix *-hā* is that it marks not the plurality of a name but its individualized status. The semantics of plurality in this suffix is just accompanying to the semantics of individualization. In Iranian languages, articles are innovative phenomenon. They appeared after the collapse multicase synthetic inflectional system in Old Iranian languages. Persian enclitic article *-i* appears as a result of the grammaticalization of a Middle numeral *ēv* 'one'. The main functional characteristic of Persian enclitic article *-i* is its obligatory referential use. Based on this (along with other elements) are designed the constructions with individualized nouns. In modern Persian language emerged prepositive proclitic equivalent *ye(k)* of the postpositive enclitic article *-i*. This item also comes from the numeral *yek* 'one'. Its functions do not completely cover the features of article *-i*. Unlike the latter, *ye(k)* is not used, first in negative constructions, and, secondly, in constructions with subordinate clauses. The definite suffixal article *-e* is an innovative grammatical unit in modern Persian. Today, this suffix is unique to spoken everyday colloquial speech. He can get along with the nouns of any syntactic position – subjects, direct and indirect objects. However, these nouns should not be definite in any other way. Thus, article *-e* is not used with proper names, pronouns, possessive constructions and in attributive phrases. This article is not used neither with enclitic article *-i* (because the use of both definite and indefinite articles is illogical), nor with plural suffix *-hā* (as, in fact, it performs an identical role).

Key words: plural suffix *-hā*, article *-i*, article *ye(k)*, article *-e*, postposition *rā*.

Постановка проблеми. Серед найвідоміших морфологічних запозичень в перській мові традиційно називають арабську ламану множину, арабський артикль, арабські прислівники та под. Натомість навіть поверхневого аналізу достатньо для того, щоби побачити закритість запозичених класів і непродуктивність їхніх моделей для перської морфології. З іншого боку в перській мові функціонують важливі морфологічні категорії, які не отримали належного висвітлення в іраністичній граматичній літературі. Так, наприклад, категорія **індивідуалізованості** в сучасній перській мові пронизує всю граматичну систему та становить конгломерат відразу кількох відомих усім граматичних категорій. В її основі лежить здатність тих самих імен вживатися, з одного боку, в індивідуальному, референтному та предметному значенні, а з іншого боку, в родовому, нереперентному та речовинному (див.: [Ghomeshi 2003]):

а) при вживанні імен у родовому значенні, їхніми денотатами виступають не конкретні об'єкти, а окремий їх рід (або вид), пор.:

midānid (1) chetowr (2) gusfand (3) rā mikushand (4)?

‘(Ви) знаєте (1), як (2) убивають (ріжуть) (4) **барана** (баранів) (3)?’ (де післяйменник *rā* оформляє прямий додаток).

У прикладі означений іменник в однині *gusfand* ‘баран’ (елемент 3) ужито не в індивідуальному, а в родовому значенні: *Чи тобі відомо, як убивають баранів (яким способом)?* У родовому значенні можуть уживатися й іменники в множині, пор.:

dowlathā (1) dar moqābel-e mokhālefān-e (2) khod (3) moqāvetat mikonand (4)

‘Уряди (1) протидіють (4) своїм (3) **опозиціонерам** (2)’ (де складний прийменник *dar moqābel* ‘на противагу’ оформляє непрямий додаток).

У прикладі іменник у множині *mokhālefān* ‘опозиціонери’ (де *-ān* є непродуктивним книжним суфіксом множини) ужито в родовому значенні: Уряди (взагалі, всіх країн світу, зазвичай) протидіють опозиційним силам (які, зазвичай, обов’язково існують);

б) імена, ужиті в неререференційному значенні, так само, як і родові назви, не позначають конкретних об’єктів, але, на відміну від останніх, не позначають і їх роду чи виду. Інакше кажучи, як видно з наведених вище прикладів, іменники в родовому значенні мають повний набір граматичних показників (суфікси множини, показники відмінків та ін.). Натомість іменники в неререференційному значенні не мають граматичної структури, вони не є синтаксичними аргументами, пор.:

diruz (1) dars khāndam (2)

‘Учора (1) (я) вчився (займався) (2)’.

У прикладі вжито складне дієслово *dars khāndam* ‘вчитися, займатися’ (досл. ‘урок читати’), де іменник *dars* ‘урок, заняття’ є так званим семантично порожнім об’єктом (див. [Кшановський 2006; 2007]);

с) при вживанні імен у речовинному значенні, вони завжди стоять в однині та без неозначеного артикля, пор.:

*namakhā

‘солі’ (де *-hā* суфіксом множини);

*namakī

‘(якась) сіль’ (де *-i* є суфіксом невизначеного артикля).

Звісно, імена на позначення речовин можуть уживатися з різними показниками, що підкреслюють дискретність денотатів, але при цьому відбувається зсув їхньої семантики. Наведені вище приклади можуть уживатися в значеннях ‘пачки солі’ (у множині) та ‘трохи солі’ (з невизначеним артиклем). Аналогічні процеси притаманні й українській мові, пор.: *сіль* – *солі* (хімічний термін); *молоко* – *три молока* (тобто три пакети) та под. Саме тому, в мовах, де одиничність–речовинність семантики імен не настільки яскраво виражено (наприклад, у перській), усі імена завжди вживаються з нумеративами [Chierchia 1998]. За відсутності нумератива при сингулятивному імені відбувається зсув його семантики, так само як і за відсутності нумератива при речовинному імені, пор.:

se (1) kilo (2) gusht (3)

‘три (1) **кілограми** (2) м’яса (3)’;

se (1) livān (2) āb (3)

‘три (1) **склянки** (2) води (3)’;

se (1) nafar (2) kārgar (3)

‘трое (1) робітників (3)’ (досл. ‘три (1) **особа** (2) робітник (3)’);

se (1) *jeld* (2) *ketāb* (3)

‘три (1) книжки (3)’ (досл. ‘три (1) **том** (2) книжка (3)’);

se (1) *tā* (2) *namak* (3)

‘три (1) солі (3)’ (де *tā* є універсальним нумеративом перського побутово-розмовного мовлення);

se (1) *tā* (2) *ketāb* (3)

‘три (1) книжки (3)’.

Метою нашої розвідки є виявити весь комплекс категорій, які утворюють у сучасній перській мові надкатегорію індивідуалізованості.

Аналіз матеріалу. Отже, як видно з наведених вище прикладів, категорія індивідуалізованості імені має головні засоби вираження: післяйменник *rā*, суфікси множини, артиклі. Оскільки, про післяйменник *rā* та його зв'язок з категорією індивідуалізованості ми писали раніше (див. [Кшановський 2011]), завданням цієї статті є розглянути лише суфікс множини *-hā* (єдиний продуктивний засіб утворення множини в сучасній перській мові) та артиклі. **Об'єктом** дослідження є надкатегорія індивідуалізованості в сучасній перській мові. **Предметом** – окремі підкатегорії, що в сукупності утворюють єдину надкатегорію.

Суфікс множини *-hā*. Можливість уживання в перській мові речовинних та неодиначних назв у множині є однією з відомих специфічних рис її граматичної будови (див.: [Рубинчик 2001, с. 107–109]). Особливість перського суфікса множини *-hā* полягає в тому, що він маркує не власне множину імені, а його індивідуалізованість. Семантика множини в цьому суфіксі є лише супровідною до семантики індивідуалізованості (див.: [Ghomeshi 2003, с. 56–60]), пор.:

ahmad (1) *rā didam* (2)

‘(Я) бачив (2) **Ахмада** (1)’;

to (1) *rā didam* (2)

‘(Я) бачив (2) **тебе** (1)’;

ketāb-e (1) *ahmad* (2) *rā didam* (3)

‘(Я) бачив (3) **книгу** (1) **Ахмада** (2)’;

ketābhā (1) *rā didam* (2);

‘(Я) бачив (2) **книги** (1)’.

В усіх наведених прикладах прямий додаток виражено індивідуалізованими іменами, тому вони й маркуються післяйменником *rā* (див. [Кшановський 2011]). Маркується й іменник у множині в останньому прикладі. Очевидно, що іменник з суфіксом множини в перській мові прирівнюється до власних назв, особових займенників, посесивних словосполучень та ін. Так само яскраво маркування суфіксом *-hā* індивідуалізованості імені, а не його множини, виявляється на прикладі іменних частин складених іменних присудків, пор.:

ānhā (1) *dāneshju* (2) *yand* (3)

‘Вони (1) – студенти (2)’ (досл. ‘Вони (1) є (3) студент (2)’);

ānhā (1) *dāneshjuhā* (2) *yand* (3)

‘Це (1) є (3) (ті) студенти (2)’.

Звичайним для сучасної перської мови є перший приклад, в якому іменна частина присудка (елемент 2) не узгоджується в числі ні з підметом (елемент 1), вираженим особовим

займенником 3 ос. мн., ні з дієсловом-зв'язкою (елемент 3), вираженим дієсловом *budan* 'бути' у формі 3 ос. мн. Другий приклад є рідкісним і потребує доволі складного контексту. Наприклад, мовець указує на групу молодих людей і говорить: *Вони є тими студентами, про яких ми говоримо / Студенти, про яких ми говоримо – вони / Це є студенти, про яких ви знаєте...* Інакше кажучи, суфікс множини *-hā* маркує індивідуалізованість так званих предикатних імен [Ghomeshi 2003, с. 58]. Крім цього, той факт, що в перській мові суфікс множини може приєднуватися, а може й не приєднуватися до іменників у словосполученнях з числівниками так само свідчить про те, що він не маркує чисту множину, пор.:

se (1) tā (2) ketāb (3) kharidam (4)

'(Я) купив (4) три (1) книжки (3)' (досл. '(Я) купив (4) три (1) штука (2) книжка (3)', де *tā* є нумеративом).

У прикладі іменник в однині *ketāb* 'книжка' є неозначеним і не індивідуалізованим (пор.: *Учора був на форумі, купив три книжки*). Якщо ж це ім'я поставити формально у визначений стан (наприклад, шляхом його маркування післяйменником *rā*), то суфікс множини маркуватиме його також, пор.:

se (1) tā (2) ketābhā (3) rā kharidam (4)

'(Я) купив (4) три (1) штуки (2) (цих) книжок (3)' (де післяйменник *rā* оформляє визначений прямий додаток).

Як видно з прикладу, змінилася семантика речення, пор.: *Я купив три книжки* (без післяйменника та суфікса множини); *Я купив ці три книжки* (з післяйменником, але без суфікса множини); *Я купив три (примірники) ці книжки* (з післяйменником та суфіксом множини).

Аналогічну картину спостерігаємо з іменниками в ролі підмета. Для деяких контекстів, в яких підмет виражено визначеним іменником його маркування суфіксом множини є обов'язковим, пор.:

se (1) tā (2) ketāb (3) ru-ye (4) miz (5) bud (6)

'На (4) столі (5) було (6) три (1) книжки (3)' (досл. 'Три (1) штука (2) книжка (3) на (4) столі (5) був (6)');

se (1) tā (2) ketābhā (3) ru-ye (4) miz (5) budand (6)

'Три (1) (ці) книжки (3) були (6) на (4) столі (5)' (де *tā* є універсальним нумеративом).

В означальних словосполученнях відсутність неозначеного артикля *-i* автоматично надає цій конструкції статусу індивідуалізованості, пор.:

ketābhā-ye (1) jāleb-i (2) khundam (3)

'(Я) прочитав (3) (кілька) цікавих (2) книжок (1)';

ketābhā-ye (1) jāleb (2) rā khundam (3)

'(Я) прочитав (3) (ці) цікаві (2) книжки (1)'.

Треба відзначити, що в перській мові варіант цього виразу без артикля *-i* та післяйменника *rā* є неможливим.

Таким чином, викладений вище матеріал показав, що, на відміну від інших мов, у перській показник множини маркує не власне множину імені, а його індивідуалізованість. Саме це спричиняє дзеркально протилежні явища, наприклад, у порівнянні з іншими мовами. Так, в українській та англійській мовах числівники сполучаються з іменниками в множині, а

в перській – з іменниками в однині; в англійській мові неозначений артикль може сполучатися лише з іменниками в однині, а в перській – як з іменниками в однині, так і в множині.

Артикль -i. В іранських мовах артикли є інноваційним явищем. Вони з'явилися після розпаду флективної багатовідмінкової синтетичної системи в давньоіранських мовах. Зрозуміло, що формування артиклів відбувається шляхом граматикалізації таких лексем, як числівник *один* та вказівних займенників. Перський енклітичний артикль *-i* з'являється саме в результаті граматикалізації середньоперського числівника *ēv* 'один' (див. дет.: [Гадилия 2009, с. 84–85]). У сучасній перській мові артикль *-i* може маркувати будь-який іменний член речення (підмет, прямий та непрямий додаток). Він не маркує лише предикативні імена в ролі іменних частин складених іменних присудків [Ghomeshi 2003, с. 61], пор.:

hasan (1) dāneshju (2) st (3)

'Гасан (1) – студент (2)' (досл. 'Гасан (1) є (3) студент (2)').

Однак означальні словосполучення обов'язково маркуються артиклем *-i*, пор.:

hasan (1) dāneshju-ye (2) khubi (3) st (4)

'Гасан (1) є (4) хорошим (3) студентом (2)'.

Натомість у заперечних реченнях артикль *-i* вживається з іменами в предикативній функції, пор.:

khabar(1)i (2) nashod (3)?

'Жодних новин?' (досл. 'Якась (2) новина (1) не сталася (3)?');

moshkel(1)i (2) nist (3)

'Жодних проблем' (досл. 'Ніякої (2) проблеми (1) немає (3)').

Аналогічне правило маркування предикатних імен неозначеним артиклем притаманне багатьом мовам (див. дет. у: [Givon 1984, с. 411]). За цією ознакою перський артикль *-i* дуже схожий на англійські невизначені займенники *some* та *any*, пор.: *John is a student* 'Джон - студент', але не **John is some student*; *John wasn't a student* 'Джон не був студентом', але не **John wasn't any student*. Ці елементи так само не вживаються з предикативними іменами. У заперечених реченнях вживається заперечний займенник *no*, пор.: *It's no problem* 'Жодних проблем'. Крім цього, аналогічно цим англійським займенникам, перський артикль *-i* сполучається з різноманітними числівниками та займенниками, пор.:

har ketābi...

'кожна книжка...' (пор. англ. *every/each book*);

hich ketābi...

'жодна книжка...' (пор. англ. *no book*);

kasi

'хтось (одн.)' (досл. 'якась персона'; пор. англ. *somebody, someone, anybody, anyone*);

kasāni

'хтось (мн.)' (пор. англ. *somebodies, anybodies*);

chizi

'щось (одн.)' (досл. 'якась річ'; пор. англ. *something, anything*);

chizhāyi

'щось (мн.)' (пор. англ. *somethings, anythings*).

Отже, головною функціональною ознакою перського енклітичного артикля *-i* є його обов'язкове референційне вживання. На основі цього (разом з іншими елементами) будуються конструкції з індивідуалізованими іменами, пор. приклад з іранської газети [Ghomeshi 2003, с. 63]:

montehā (1) momkenast (2) tafāvothāyi (3) vojūd dāshte bāshad (4) va (5) in (6) tafāvothā (7) niz (8) tabii (9) st (10)

‘Однак (1) можливо (2) існують (4) (певні) розбіжності (3) і (5) ці (6) розбіжності (7) також (8) є (10) природними (9)’.

У прикладі двічі вжито іменник у множині *tafāvot* ‘різниця, розбіжність’: у першому випадку (елемент 3) як неозначене (з артиклем *-i*) та індивідуалізоване (з суфіксом множини *-hā*) ім'я, а в другому (елемент 7) – як означене (із займенником *in* ‘цей’) та індивідуалізоване (з суфіксом множини *-hā*).

Артикль *ye(k)*. У сучасній перській мові сформувався препозитивний проклітичний відповідник постпозитивному енклітичному артиклю *-i*. Цей елемент також походить від числівника *yek* ‘один’ (розм. варіант *ye*). Він має як паралельні з *-i* функціональні риси, так і відмінні.

По-перше, артикль *ye(k)*, так само як і артикль *-i*, не вживається з нумеративами. У цьому полягає його відмінність від числівника *ye(k)*, пор.:

ye ketāb (1) kharidam (2)

‘(Я) купив (2) (якусь) книжку (1)’;

az (1) majmue (2) ye (3) tā (4) ketāb (5) kharidam (6)

‘З (1) зібрання (2) (я) купив (6) одну (3) книжку (5)’.

По-друге, цей елемент, на відміну від інших числівників, може вживатися з іменниками в множині, пор.:

ye chizhā-yi (1) dāshtam (2)

‘У мене були певні справи’ (досл. ‘(Я) мав (2) (якісь) речі (1)’). Експресивний вираз, пор.: *Там було таке...*

Однак, його функції не цілковито покривають функції артикля *-i*. На відміну від *-i*, *ye(k)* не вживається, по-перше, в заперечних конструкціях, а, по-друге, в конструкціях з підрядними з'ясувальними, пор.:

ahmad (1) ke (2) diruz (3) āmad (4) injāst (5)

‘Агмад (1), що (2) вчора (3) приходив (4), тут (5)’;

ahmad-i (1) ke (2) diruz (3) āmad (4) injāst (5)

‘(Той) Агмад (1), що (2) вчора (3) приходив (4), тут (5) (а той Агмад, що сьогодні зранку приходив, ще ні)’.

Така обмеженість артикля у вживанні та виконанні його функцій іншими засобами, аналогами артикля (генітивною конструкцією, числівником та ін.) пояснюється провідною тенденцією мов аглютинативної будови, яка полягає в прагненні до максимального використання граматичних значень за мінімальних витрат граматичних засобів (тобто синкретизму граматичних форм і категорій). Той самий засіб зазвичай має кілька граматичних значень, які можуть чи то по чергово виявлятися, чи то бути наявними одночасно, характеризуючи об'єкт з кількох боків [Беглярбекова 1971, с. 85]. Те саме ми бачимо у функціонуванні перського артикля і числівника – синкретизм функцій кількості та

неозначеності, які в різних уживаннях розподіляються то в один, то в інший бік в межах ширшої категорії індивідуалізованості, пор.:

ādam-i

‘(якась) людина’ (тут переважає неозначеність, але кількість також показано);

ye ādam

‘одна людина’ (тут переважає кількість, але неозначеність також присутня);

ye ādami

‘(якась) одна людина’ (тут наголошено на кількості та неозначеності одночасно).

Артикль -e. Означений суфіксальний артикль *-e* є інноваційною граматичною одиницею в сучасній перській мові. Принаймні в монографії Л.С.Пейсикова, присвяченій тегеранському розмовному діалекту, матеріал для якої автор збирав протягом 1941–42 років, цей формант не згадано (див.: [Peisikov 2001]). Саме ця обставина дозволяє деяким дослідникам стверджувати, що цей артикль запозичено в перську мову з курдської (див.: [Pisowicz 2003]).

Сьогодні цей суфікс є притаманним виключно усному побутово-розмовному мовленню. Він може уживатися з іменами в будь-якій синтаксичній позиції – підметами, прямими та непрямыми додатками, однак ці імена не повинні бути означеними в будь-який інший спосіб. Так, артикль *-e* не вживається з власними іменами (хоча, зрозуміло, що можуть бути окремі ситуації, в яких цей артикль може вживатися з власними іменами), займенниками, в присвійних конструкціях, в означальних словосполученнях, пор.:

ketāb-e (1) bozorg (2) rā kharidam (3)

‘(Я) купив (3) (цю) велику (2) книжку (1)’ (де *rā* є показником прямого додатка),

але не

*ketābe-ye bozorg rā kharidam;

*ketāb-e bozorge rā kharidam (саме постійною наголошеністю суфіксальний артикль *-e* відрізняється від завжди ненаголошеного енклітичного ізафетного показника).

Натомість уживання суфікса *-e* є можливим за відсутності між іменником та означенням ізафетного показника [Ghomeshi 2003, с. 69], пор.:

ketāb-e (1) bozorg (2) rā kharidam (3);

ketāb (1) bozorge (2) rā kharidam (3)

‘(Я) купив (3) (цю) велику (2) книжку’.

Різниця в значенні між цими двома виразами полягає в більшій дейктичності імені з артиклем *-e*, пор.: *Я купив цю книжку велику* (з логічним наголосом на слові *велику*).

Необхідно відзначити, що суфіксальний артикль *-e* не вживається ні з енклітичним артиклем *-i* (оскільки вживання одночасно означеного та неозначеного артиклів є нелогічним), ні з суфіксом множини *-hā* (оскільки, фактично, виконує ідентичну йому роль), пор.:

ketābhā-ye (1) bozorg (2) rā kharidam (3)=ketāb (1) bozorge (2) rā kharidam (3)=ketāb (1) bozorghā (2) rā kharidam (3)

‘(Я) купив (3) (ці) великі (2) книжки (1)’.

В усіх трьох виразах іменник *ketāb* ‘книжка’ є означеним та індивідуалізованим.

Результати і перспективи подальшого дослідження. Ми намагалися унаочнити

прийняте в типології твердження про те, що конвергентний розвиток мовних систем, який стає причиною зміни мовою власного типу, обов'язково супроводжують функціональні (в іншій термінології – структурні) запозичення. Вони, на відміну від відомих всім формальних запозичень, не асимілюються до системи мови-реципієнта, а, навпаки, перебудовують елементи окремої підсистеми під модель мови-донора. Джерелами формальних запозичень в окремій мові може стати будь-яка інша мова світу, навіть без безпосереднього контактування носіїв. Джерелом функціональних запозичень може стати лише мова, яка конвергентно впливала або впливає на іншу мову та обов'язково за умови тривалого проксимального контактування носіїв. Враховуючи історію перської мови, одним з важливих потенційних джерел таких системних функціональних запозичень могли стати тюркські діалекти. За результатами аналізу тюркських запозичень у перській мові на всіх мовних рівнях можна зробити висновок, що тюркські запозичення (на відміну від, наприклад, арабських) не лише не асимілюються до перської системи, а, навпаки, несуть із собою перебудову цілої мікросистеми, в яку вони входять. У цих мікросистемах власне тюркських елементів немає. Натомість, запозичується тюркський принцип функціонування перських питомих елементів. Отже, будучи провідною для тюркських мов, категорія індивідуалізованості стала центральною і для перської мови. А тому вивчати кожний її елемент (підкатегорію) слід у нерозривній єдності з іншими.

Література

- Беглярбекова А.А. Генитивный артикль и нулевой генитивный артикль в тюркском изафете (на материале азербайджанского языка) // Синхронно-сопоставительный анализ языков различных систем / Отв. ред. Э.А.Макаев. – М.: Наука, 1971. – С. 82–97. Гадилія К.Т. Категория определенности и неопределенности в контексте предикатно-аргументной структуры предложения в некоторых западноиранских языках // Вопросы языкознания. – 2009. – №1. – С. 82–90. Кишановський О.Ч. Складні дієслова в системі морфологічного типу сучасної перської мови // Мовні і концептуальні картини світу. Зб. наук. пр. Вип. 19. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2006. – С. 111–114. Кишановський О.Ч. Інкорпорація в системі морфологічного типу сучасної перської мови // Проблеми зіставної семантики. Зб. наук. ст. Вип. 8 / Відп. ред. Тараненко О.О. — К.: Вид. Центр КНЛУ, 2007. — С. 308 – 311. Кишановський О.Ч. Дві функції післяйменника *gā* в сучасній перській мові // Культура народів причерномор'я. Научн. журнал. №199. Т.2. – Симферополь: Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского, 2011. – С. 127–131. Рубинчик Ю.А. Грамматика современного персидского языка. М.: Издательская фирма “Восточная литература” РАН, 2001. – 600 с. Chierchia G. Reference to Kinds Across Languages // Natural Language Semantics. – 1998. – № 6. – PP. 339–405. Ghomeshi J. Plural marking, indefiniteness, and the noun phrase // Studia Linguistica. – 2003. – Vol.57. №2. – PP. 47–74. Givon T. Syntax. A functional-typological introduction. Vol.1. – Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 1984 – 500 p. Peisikov L.S. Lahje-ye tehrān / tarjome-ye M.Shojai. – Tehran: Nashr-e āsar, 2001. – 237 s. Pisowicz A. The possible influence of Kurdish dialects on colloquial Persian (the definiteness suffix -é) // Folia Orientalia. – 2003. – Vol. 39. – PP. 177–180.

УДК 811.111

МАРЧЕНКО В.В.

(Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»)

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЛІНГВОФОНЕТИЧНИХ ОЗНАК МОВЛЕННЕВО-МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

У статті представлено та обґрунтовано класифікацію лінгвофонетичних ознак мовленнєво-музичних творів, яка передбачає їхню систематизацію за видом комунікації, домінуючою інтонаційною моделлю, видом взаємодії тексту та музики, типом взаємодії емоційного забарвлення мовлення та ладово-гармонійних структур та за рівнем актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу. Наголошено на доцільності застосування запропонованої класифікації у ролі методологічного інструменту для розробки програми та методики експериментальної частини дослідження.

Ключові слова: мовленнєво-музичний твір, класифікація, лінгвофонетичні ознаки, інтонація, емоційно-прагматичний потенціал.

Марченко В.В. К вопросу классификации лингвофонетических признаков речемусыкальных произведений. В статье представлена и обоснована классификация лингвофонетических признаков речемусыкальных произведений, которая предусматривает их систематизацию по виду коммуникации, доминирующей интонационной модели, виду взаимодействия текста и музыки, типом взаимодействия эмоциональной окраски речи и ладово-гармонических структур и по уровню актуализации эмоционально-прагматического потенциала. Отмечено целесообразность применения предложенной классификации в качестве методологического инструмента для разработки программы и методики экспериментальной части исследования.